

Een ecologische quickscan in het kader van de Flora- en faunawet op Emmtec Industry & Business Park te Emmen, gemeente Emmen (Dr.)

S.A. Mulder

ARC-Rapporten 2006-49

Groningen
23 mei 2006
ISSN 1574-6887

Colofon

Een ecologische quickscan in het kader van de Flora- en faunawet op Emmtec Industry & Business Park te Emmen, gemeente Emmen (Dr.)

ARC-Rapporten 2006-49
ARC-Projectcode 2006-110

Opdrachtgever
EMMTEC Services B.V.
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

Tekst
S.A. Mulder
Tekstredactie
A. Ufkes
Eindredactie
J. Schoneveld

Status
definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 23 mei 2006

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Aanleiding tot het uitvoeren van onderhavig onderzoek wordt gevormd door de voorgenomen vestiging van een bedrijf op Emmtec Industry & Business Park. Voorafgaand aan de realisatie van de plannen dient in het kader van nationale en internationale natuurwetgeving de ecologische waarde van het terrein vastgesteld te worden. In opdracht van Emmtec Services B.V. heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een ecologische quickscan uitgevoerd. Het veldbezoek is op 11 mei 2006 uitgevoerd door mw. drs. S.A. Mulder & A. Wieringa.

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om door middel van bronnenonderzoek en een aanvullend veldbezoek vast te stellen of er wettelijk beschermde organismen in het plangebied voorkomen. Vervolgens wordt nagegaan wat de effecten van de voorgenomen plannen hierop zullen zijn en hoe deze effecten zich verhouden tot de (inter)nationale natuurwetgeving. Indien er beschermde organismen in het plangebied voorkomen, wordt tenslotte geadviseerd op welke wijze hiervoor beschermende maatregelen noodzakelijk zijn en op welke wijze deze kunnen worden gerealiseerd.

1.3 Wetgeving

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet van 1998 is gericht op *gebieds*bescherming. Op basis van deze wet worden twee soorten natuurbeschermingsgebieden onderscheiden. In de eerste plaats zijn dit de Natura 2000 gebieden, ook wel bekend als de Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden. Hiernaast zijn de staatsnatuurmonumenten die buiten het kader van Natura 2000 vallen in de wet opgenomen. Indien door planuitvoering negatieve effecten voor een beschermd natuurterrein dreigen op te treden, dient door middel van de Habitattoets van het Ministerie van Natuur, Landbouw en Voedselkwaliteit (LNV) te worden vastgesteld welke deze effecten zijn en hoe ver hun invloed reikt (zie ook de 'Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998' op www.minlnv.nl).

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ff-wet) van 2002 richt zich specifiek op *soort*bescherming. Deze wet omvat naast de nationale wetten voor de bescherming van plant- en diersoorten tevens de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn. Handelingen die nadelig kunnen uitwerken op beschermde plant- en diersoorten worden hierin verboden. Vanaf begin 2005 is een vereenvoudigde regelgeving doorgevoerd in de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) 75. Bij reguliere werkzaamheden maakt de Flora- en Faunawet op basis van de zeldzaamheid van de soort en de ingrijpendheid van de ingreep onderscheid tussen een lichte en een uitgebreide toets. Voor beschermde soorten uit tabel 1 en 2 van het Ministerie van LNV geldt de lichte toets. Voor soorten uit tabel 1 wordt een algemene

vrijstelling verleend mits de algemene zorgplicht in acht genomen wordt. Voor beschermde soorten uit tabel 2 geldt alleen een vrijstelling indien de uitvoerder een specifieke gedragscode hanteert en het toepassen hiervan kan bewijzen. Soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bijlage 1 van de AMvB zijn opgenomen in tabel 3. Voor deze soorten geldt een uitgebreide toets en moet een ontheffing worden aangevraagd. Vogels vormen een aparte groep: alle werkzaamheden waarbij vogels verontrust, verstoord of gedood worden, zijn verboden. Alleen indien bij de werkzaamheden bovengenoemde gedragscode wordt gehanteerd geldt een vrijstelling. Wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden zijn echter over het algemeen geen specifieke beschermende maatregelen nodig (informatie ontleend aan de brochure 'Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten!' op www.minlnv.nl).

Rode Lijsten

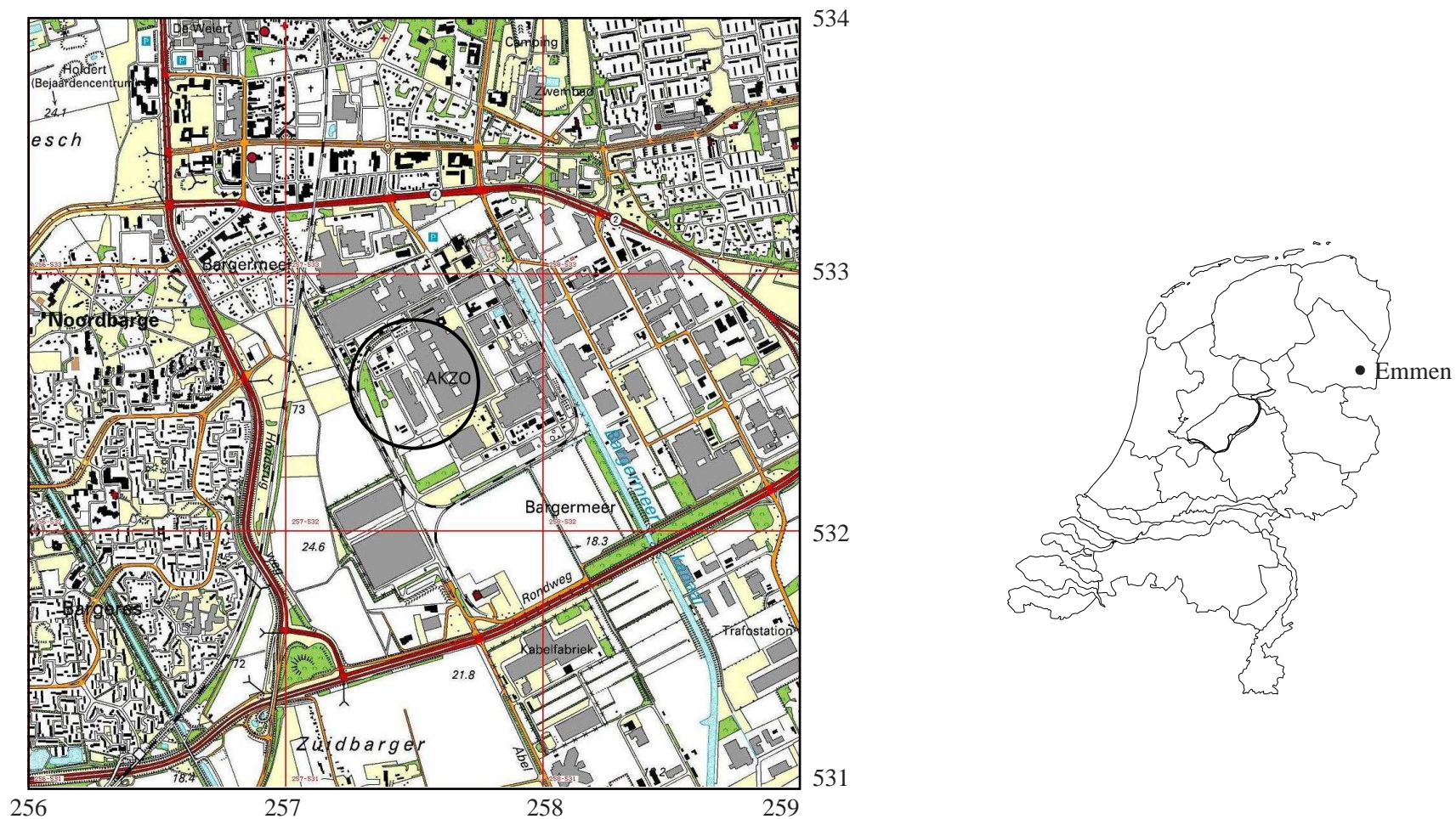
In opdracht van het Ministerie van LNV zijn tevens voor diverse soortgroepen Rode Lijsten samengesteld, die regelmatig bijgewerkt worden. Deze Rode Lijsten vermelden van welke soorten het voortbestaan in Nederland bedreigd wordt en welke maatregelen kunnen worden getroffen om deze soorten weer te doen toenemen. Als een soort op de Rode Lijst geplaatst wordt, impliceert dit nog niet dat hij wettelijk beschermd is. Hiervoor dient de desbetreffende soort in één van de tabellen van de Flora- en Faunawet te worden gerangschikt.

1.4 Ligging van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie is gesitueerd op Emmtec Industry & Business Park ten zuiden van Emmen en ten oosten van Noordbarge, gemeente Emmen, provincie Drenthe (afb. 1). De nieuwbouw maakt deel uit van het Nikko Project aan de Mirai Allee. Thans vormt het terrein een smalle bosstrook tussen Emmtec Industry & Business Park en het langs het bedrijvenpark lopende spoor. De oppervlakte van het terrein bedraagt bij benadering 750 m² (25×30 meter).

1.5 Objectgegevens

Provincie	Drenthe
Gemeente	Emmen
Plaats	Emmen
Toponiem	Nikko project op Emmtec Industry & Business Park
Kaartblad	17H
Coördinaten	N: 257.395/532.575 W: 257.367/532.561 Z: 257.378/532.539 O: 257.406/532.552
Bodem	Podzolgronden
Geomorfologie	Heuvelrug ('Hondsrug')
Grondwaterstand	VII/VIII

Abbeelding 1 Topografische kaart van de omgeving van de onderzoekslocatie (omcirkeld), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1.6 Werkwijze

De ecologische quickscan bestaat uit bronnenonderzoek, aangevuld met een inventariserend veldonderzoek. Door middel van het raadplegen van het Natuurloket (www.natuurloket.nl) wordt informatie verkregen met betrekking tot het voorkomen van beschermde soorten in het kilometerhok van de onderzoekslocatie. Voor een representatief beeld van de natuurwaarde van de onderzoekslocatie en de nabije omgeving is echter in veel gevallen een inventariserend veldbezoek nodig.

De resultaten van de quickscan zijn afhankelijk van een aantal factoren, waaronder het moment van veldbezoek. Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden op vrijdag 12 mei 2006 tussen 10.30 en 13.00 uur. Hoewel bij elke ecologische quickscan, afhankelijk van de expertise van de uitvoerder(s), vertegenwoordigers van enkele soortengroepen op de waarnemingslijsten zullen ontbreken, boden het moment en de weersomstandigheden op deze dag gunstige omstandigheden voor het waarnemen van flora en fauna. Op basis van ecologisch inzicht kan bovendien een inschatting worden gemaakt van het ecologisch potentieel van de onderzoekslocatie. Hiermee zullen eventueel ontbrekende waarnemingen tot op zekere hoogte worden gecompenseerd.

2 Bekende natuur- en milieuwaarden

2.1 Fysische geografie en bodemopbouw

De onderzoekslocatie is gesitueerd op de zuidelijke punt van de Hondsrug in de fysisch-geografische regio het noordelijk zandgebied (Berendsen 2005). Bodems op de Hondsrug bestaan uit zandgronden, veelal in de vorm van podzolgronden. Deze ontstaan door een vaak eeuwen durend proces van uitspoeling en inspoeling in leemarm dekzand. Onder invloed van het neerslagoverschot in Noordwest-Europa migreren organische en minerale stoffen uit de bovengrond. De hierdoor onstane askleurige laag in het bodemprofiel wordt uitspoelingshorizont genoemd. Het is deze laag die zijn naam verleend heeft aan podzolgronden (Russisch: pod = gelijkend, zola = as). Op iets grotere diepte slaan bovengenoemde stoffen neer, waardoor een donkerbruine inspoelingshorizont ontstaat.

Op de Bodemkaart van Nederland (kaartblad 17 Oost, Emmen) is de bebouwde kom van Emmen niet gekarteerd. In de directe nabijheid van de onderzoekslocatie bestaan de bodems uit kamp-, loo- en veldpodzolgronden (respectievelijk legenda-eenheid cHd21, cY23x en Hn21). Tevens komt er een klein terrein met gooreerdgronden (legenda-eenheid pZn23) voor. Hierin ontbreekt een duidelijke inspoelingshorizont. Het grondwater bevindt zich op de onderzoeksterrein in trap VII of VIII. Hierbij zit de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) op meer dan 80 cm beneden maaiveld en de gemiddeld laagste grondwaterstand op meer dan 160 cm. De Drentse zandgronden zijn in theorie voedselarm. Indien er door de toevoer van voedingsstoffen of organisch materiaal – in veel gevallen het resultaat van menselijk handelen – verrijking van de bodem plaatsvindt, wordt dit weerspiegeld in de vegetatie-opbouw.

soortgroep	FF 1	FF 2/3	H/V	RL	volledigheid
vaatplanten	1	–	–	2	goed
broedvogels	–	1	–	1	slecht
dagvlinders	–	–	–	–	redelijk
sprinkhanen	–	–	–	–	redelijk

Tabel 1 Globaal rapport van de verspreiding van beschermde en bedreigde soorten. Gegevens ontleend aan Het Natuurloket (www.natuurloket.nl). Aangegeven is het aantal beschermde soorten per soortgroep voor tabel 1–3 van de Flora- en faunawet (FF), de Habitat- en Vogelrichtlijn (H/V) en de Rode Lijst (RL).

2.2 Natuurloket

Het Natuurloket verschaft voor elk kilometerhok (RD of Amersfoort-coördinaten) in Nederland een tabel waarin het aantal beschermde en bedreigde soorten per soortgroep wordt vermeld. De gegevens hiervoor worden ontleend aan de databases van Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's), die vaak het resultaat zijn van doelgerichte karteringen en inventarisaties door vrijwilligers. Bij het raadplegen hiervan dient men echter in het achterhoofd te houden dat de verstrekte informatie niet in alle gevallen compleet is; niet voor elk kilometerhok zijn systematische inventarisaties uitgevoerd. Voor kilometerhok X257–Y532, waarin de onderzoekslocatie gesitueerd is, is van een beperkt aantal soortgroepen het voorkomen van beschermde of bedreigde vertegenwoordigers bekend (afb. 1 en tabel 1). Het betreft enkele vaatplanten en broedvogels. Voor laatstgenoemde categorie geldt echter dat de gegevens niet volledig zijn. Het gebied is hiernaast redelijk intensief onderzocht op de aanwezigheid van dagvlinder en sprinkhanen. Het voorkomen van beschermde of bedreigde soorten uit deze soortgroepen in kilometerhok X257–Y532 is niet bekend. Voor alle overige soortgroepen is geen systematisch onderzoek verricht.

3 Inventariserend veldbezoek

3.1 Beschrijving van de onderzoekslocatie

Het terrein aan de Mirai Allee kan worden opgedeeld in een drietal eenheden. Langs de Mirai Allee in de oostelijke hoek van het gebied is recentelijk de vegetatie verwijderd. Op een klein hoekje langs de straat is een verwilderde grasvegetatie aanwezig. Mogelijk is de vegetatie verwijderd tijdens de aanleg van een bronleiding, waarvan een put zich ongeveer in het centrum van de onderzoekslocatie bevindt. Direct achter het kale terrein ligt een opgehoogde boomwal. Ten westen van de boomwal strekt zich een smalle bosstrook uit. Het onderzoeksterrein neemt bij bendadering de helft van de totale breedte van deze bosstrook in beslag.

3.2 Vegetatie

Beschrijving vegetatie-opbouw

De vegetatie van het terrein kan worden opgedeeld in een boomlaag, een stuiklaag,

een kruidenlaag en een moslaag (tabel 2). De boomlaag domineert de vegetatie. Deze wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van gewone vlier. Er vindt echter op grote schaal opslag van Amerikaanse vogelkers plaats. Op de boomwal staan enkele fraai ontwikkelde en oude exemplaren van zomereik. Enkele meters buiten het onderzoeksterrein staat een peterselievlier (*Sambucus nigra var laciniata*). Dit betreft een verwilderde, oude cultuurvorm van de Gewone vlier, die te herkennen is door zijn dubbel tot drievoudig geveerd blad (Weeda et al. 1999). De massale opslag van Amerikaanse vogelkers laat weinig ruimte voor een goed ontwikkelde struiklaag. Her en der staat een gewone Lijsterbes of hulst. Ook de ondergroei is beperkt tot een gering aantal soorten. Braam, gewone brandnetel en klimop vormen in hoofdzaak de vertegenwoordigers van de kruidlaag in het beboste deel van het onderzoeksterrein.

Op het braakliggende, kale terrein aan de Mirai Allee had zich op het moment van veldbezoek nog nauwelijks een vegetatie ontwikkeld: de plantengroei hier bestond overwegend uit nog niet identificeerbare kiemplantjes. Een deel hiervan kan echter worden toegekend aan vertegenwoordigers van de Ganzenvoetfamilie (Chenopodiaceae). In de verwilderde grasstrook aan de Mirai Allee staan onder meer gestreepte witbol, pitrus en krulzuring. Ook van de moslaag is slechts een beperkt aantal soorten waargenomen. Het ontbreken van bodembedekkende mossoorten in de bosstrook kan worden verklaard door de aanwezigheid van een aanzienlijke strooisellaag van half-vergaan blad, in hoofdzaak van zomereik. En hoewel vlierbosjes bekend staan om hun rijke bladmosflora – die in het bijzonder een relatief hoog aantal epifieten (op bomen groeiende bladmossen) kunnen herbergen – is dit voor de onderzoekslocatie niet het geval. Debet hieraan zijn mogelijk het geringe absolute aantal Gewone vlieren op het kleine terrein en wellicht hun te geringe ouderdom. De schors van jonge Amerikaanse vogelkers vormt geen gunstige groeiplaats voor epifieten.

Ecologische implicaties

Op basis van de waargenomen plantensoorten kan worden gesteld dat de vegetatie in de bosstrook voedsel- en stikstofrijke omstandigheden indiceert. Dit geldt in het bijzonder voor gewone vlier en grote brandnetel. Amerikaanse vogelkers is aan het begin van de 20e eeuw op grote schaal in bossen op voedselarme zandgronden aangeplant. Al snel begon de soort te verwilderen, in het bijzonder op locaties met een reeds verstoorde bodem. Dat de soort in de ogen van natuurbeheerders als ‘plaag’ wordt gezien die de natuurlijke ondergroei in zijn ontwikkeling belemmert, blijkt uit de bijnaam ‘bospest’. Vegetatie op het kale deel van het onderzoeksterrein ontbreekt vooralsnog grotendeels; verwacht kan echter worden dat zich hier in de loop van het voorjaar en de zomer een pioniervegetatie zal ontwikkelen. Indien daartoe de gelegenheid wordt gegeven, kan worden verwacht dat deze na relatief korte periode plaats zal maken voor een gesloten kruidenvegetatie van voedselrijke groeiplaatsen. Het voedselrijke biotoop van de onderzoekslocatie biedt geen gunstig biotoop voor het voorkomen van beschermde of bedreigde planten, die over het algemeen meer kritische eisen aan hun leefmilieu stellen.

	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Boomlaag	Amerikaanse vogelkers gewone vlier zomereik	Prunus serotina Sambucus nigra Quercus robur
Struiklaag	hulst wilde lijsterbes	Ilex aquifolium Sorbus aucuparia
Kruidlaag	akkerdistel braam sp. gestreepte witbol gewone paardenbloem gewoon biggenkruid grote brandnetel klimop kruipende boterbloem krulzuring liggende vetmuur perzikkruid pitrus straatgras zandraket	Cirsium arvense Rubus sp. Holcus lanatus Taraxacum officinale Hypochaeris radicata Urtica dioica Hedera helix Ranunculus repens Rumex crispus Sagina procumbens Persicaria maculosa Juncus effusus Poa annua Arabidopsis thaliana
Moslaag	boomsnavelmos bronsmos gesnaveld klauwtjesmos	Rhyngostegium confertum Pleurozium schreberi Hypnum cupressiforme

Tabel 2 Waargenomen vegetatie op de onderzoekslocatie op Emmtec Industry & Business Park. Nomenclatuur boom-, struik- en kruidlaag conform (Van der Meijden 1996), moslaag conform (Siebel et al. 2005).

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam
houtduif	Columba palumbus
turkse tortel	Streptopelia decaocto
roodborst	Erithacus rubecula
gekraagde roodstaart	Phoenicurus phoenicurus
zanglijster	Turdus philomelos
merel	Turdus merula
zwartkop	Sylvia atricapilla
koolmees	Parus major
pimpelmees	Parus caeruleus
spreeuw	Sturnus vulgaris
vink	Fringilla coelebs

Tabel 3 Waargenomen vogels met territorium-indicerend gedrag (zang) op het onderzoeks-terrein op Emmtec Industry & Business Park. Nomenclatuur conform Svensson et al. (2000).

3.3 Fauna

De (omgeving van de) onderzoekslocatie biedt in potentie nestgelegenheid aan zang- en bosvogels. Tijdens het veldbezoek is in een straal van ruwweg 100 meter van het onderzoeksterrein van een aantal vogelsoorten territorium-indicerend gedrag – in de vorm van zang of alarmeren – geregistreerd (tabel 3). De onderzoekslocatie zelf en de directe omgeving ervan zijn nauwgezet gecontroleerd op aanwijzingen voor de aanwezigheid van (oude) nestlocaties. Deze zijn niet aangetroffen.

Er zijn geen directe aanwijzingen voor de aanwezigheid van zoogdieren gevonden. Hoewel de onderzoekslocatie geschikt biotoop biedt voor enkele muizensoorten, zijn geen aanwijzingen voor hun aanwezigheid gevonden. Ook voor vleermuizen biedt (de omgeving van) het onderzoeksterrein nauwelijks gunstige verblijfsplaatsen. Hoewel enkele oude Zomereiken aanwezig zijn op het terrein, ontbreken hierin holten of spleten.

Tijdens het veldbezoek is een tweetal vlinders waargenomen op het zandige terrein aan de Mirai Allee. Het gaat om de soorten bont zandoogje (*Pararge aegeria*) en groot koolwitje (*Pieris brassicae*). Voor soortengroepen als libellen, amfibieën en vissen geldt dat zij voor (een deel van) hun levenscyclus afhankelijk zijn van water. Dit is geheel afwezig in de ruime omtrek van het plangebied.

4 Conclusies

4.1 Effectstudie

Voor de aanwezigheid van wettelijk beschermde plant- en diersoorten op de onderzoekslocatie zijn geen directe aanwijzingen. Op basis van een aantal indicatieve soorten in de vegetatie kan worden aangenomen dat de omstandigheden in de bodem voedsel- en stikstofrijk zijn. Het is onwaarschijnlijk dat in dit sterk door de mens beïnvloede milieu biotoop wordt geboden voor het voorkomen van

beschermde plantensoorten. Ook de tijdelijke pioniervegetatie zal op dergelijke condities duiden en op den duur overgaan in een bodembedekkende kruidenlaag van voedselrijke situaties. Voor wat betreft de fauna geldt dat de omgeving van de onderzoekslocatie zeker broedgelegenheid biedt aan een aantal zangvogels waarvan het broedbiotoop in boomrijke gebieden ligt. Dit geldt niet zozeer voor de jonge opslag Amerikaanse Vogelkers, maar zeker wel voor de oude Zomereiken en mogelijk de Gewone vlieren in en om het terrein. Potentieel hierin aanwezige broedvogels zullen door de werkzaamheden mogelijk verstoord worden. Van de overige soortgroepen zijn geen beschermde vertegenwoordigers of aanwijzingen voor hun voorkomen aangetroffen; alleen de aanwezigheid van beschermde zoogdieren kan niet volledig worden uitgesloten.

4.2 Maatregelen

De Flora- en faunawet is een *soort*beschermingswet. Dit impliceert dat de wet niet draait om het beschermen van individuele organismen, maar de *duurzame instandhouding* van soorten nastreeft. Uitgangspunt van deze wet vormt een door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gehanteerde gedragscode. Deze vormt een aanvulling op de voor ieder geldende algemene zorgplicht.

Voor de mogelijk in de omgeving van het onderzoeksterrein voorkomende beschermde broedvogels en/of zoogdieren geldt dat voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting door het Ministerie van LNV een vrijstelling verleend wordt, mits bij de realisatie van de plannen wordt gehandeld volgens voornoemde gedragscode. Op de zorgvuldige uitvoering en naleving van deze code kan door het ministerie van LNV gecontroleerd worden: de opdrachtgever en/of uitvoerder wordt derhalve zelf verantwoordelijk gesteld voor hun handelswijze. In dit kader wordt geadviseerd om van de uitvoering van de plannen en de gehanteerde gedragscode vast te leggen. Hierin dient concreet geformuleerd te zijn op welke wijze invulling is gegeven aan de gedragscode. Geadviseerd wordt, om het uitvoeren van de werkzaamheden uit te stellen tot het einde van het vogelbroedseizoen (maart–juli). Tevens wordt aangeraden om de kap- en bouwwerkzaamheden geleidelijk uit te voeren. Op deze wijze wordt aan de dieren de gelegenheid geboden, uit te wijken naar het aangrenzende gedeelte van de boomwal.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.
- Meijden, R. van der, 1996. *Heukels' Flora van Nederland*. Groningen.
- Siebel, H.N., H.J. During & H.M.H. van Melick, 2005. Veranderingen in de Standaardlijst van de Nederlandse blad-, lever- en hauwmossen. *Buxbaumiella* 73, pp. 26–64.
- Svensson, L. et al., 2000. *ANWB Vogelgids van Europa*. Den Haag.
- Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1999. *Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties*. Amsterdam.